

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: CSEH ZSOMBOR

QESHM

A PERZSA-ÖBÖL ÉKKÖVE

Erősen párás, izzasztó levegő csap meg, ahogy kilépek a repülőgépből. A kifutópálya aszfaltja izzik a talpam alatt a szikrázó októberi napsütésben. A tikkasztó környezetben egyedül a parányi reptér épülete nyújt árnyékot és kellemes hőmérsékletet. Ellenőrzés híján azonban gyorsan magam mögött hagyom. Odakint hófehér, Dubajból vadonatúján behozott taxik és hatalmas, fekete terepjárók várakoznak az érkező utasokra és családtagokra. A Qeshm-szigetre érkezve határozottan úgy érzem, mintha átléptem volna az országhatárt. Egyedül a nemzeti lobogó és a repülőtér épületének falára felfestett, Khomeini és Khamenei ajatollahokat ábrázoló képek emlékeztetnek arra, hogy még Irán területén vagyok. Beléptem azonban egy varázslatos és igen különleges részére: egy kis Arábiába a perzsa óriásban...

„Ha legközelebb Iránba jössz, a Qeshm-szigetre feltétlenül menj el!” – tanácsolta még tavasszal Houman, egy teheráni barátom, miközben a hatalmas főváros látképét uraló, modern Milad Torony 300 méteres magasságban nyíló teraszán teázgattunk. Az ablakon kitekintve az Elburz hósipkával fedett, 3-4000 méter magas hegyláncai uralták a horizontot, miközben alattunk a 15 milliós Teherán végláthatatlan épületei és autókkal tömött sugárútjai töltötték be a teret. – „A teheráni nyüzsgés után igazi megváltás lesz az ottani nyugalom és csend!” – tette hozzá. Kihörpintettük zamatos teánk maradékát, majd lifttel leszáguldva mi is visszatértünk a város esti, már-már kaotikusnak tűnő forgatagába. Ám megfogadtam Houman javaslatát: célba vettem a Perzsa-öböl legnagyobb, külföldi turisták által még alig járt, de elképesztő természeti és különleges kulturális adottságokkal rendelkező szigetét.

UTOLSÓ SIMÍTÁSOK

A Nap utolsó fényeinél a halászok összekészítik csónakjaikat, hálóiukat, hogy másnap kora hajnalban már a sziget környéki vizekből halásszák ki a tengeri falatokat. A cápahúst, rákot és halat így bármely étteremben frissen találják (jobbra)

TREND FM
(SZERZŐI HANGVÉDELMI JELENLÉTTEL)
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
 A rádióban vendégünk a témáról:
CSEH ZSOMBOR
 Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.trendfm.hu

CSENDÉLET LAFTBAN

A széltornyairól ismert kisváros volt egykor a sziget központja. Látkép a település feletti, egykori portugál erőd romjairól

KELETI GICCSPARÁDÉ

A Qeshm-szigeten több ezer tevé él, amelyek közül számos a híresen gyors Jamazeh-tevékhez tartozik. 2015-ben merült fel a sziget vezetőiben a nagy terv, hogy a Közel-Kelet legmodernebb tevéfuttató versenypályáját építsék ki

Küzdelem a Perzsa-öbölért

Kitűnő stratégiai fekvésének köszönhetően a Bahreinnél két és félszer nagyobb Qeshm-sziget – vagy ahogy a helyiek hívják: Gheshm – hamar felkeltette az itteni birodalmak, majd később a gyarmatosító európai hatalmak érdeklődését – az Öböl többi szigetéhez hasonlóan. Az ékszerként használt csigaházak és kagylók vizsgálata alapján az iráni őskor és ókor legelismertebb kutatója, Roman Ghirsham francia régész megállapította, hogy az Iráni-felföld civilizációi már az i. e. 5. évezredben kereskedelmi kapcsolatban álltak a Perzsa-öböl menti népekkel.

Az Akhaimenida-dinasztia vezette Óperzsa Birodalom idején a Perzsa-öböl vizein már élénk kereskedelmi forgalom zajlott. Perzsa, görög, föníciai és arab tengerészek tartották fenn India, a Perzsa-öböl, Babilónia, Egyiptom és a mediterrán kikötők között a kapcsolatot. Idővel azonban mind távolabbi területek kapcsolódtak be a világkereskedelembé, így a Duna és a Rajna vidéke is. A nyugat felé irányuló kapcsolatok kiterjedését a bor, az olaj, a fűszerek és a méz szállítására szolgáló, Irán területén is előkerült amforák bizonyítják.

Miután az i. e. 4. században Nagy Sándor legyőzte az Óperzsa Birodalmat, ő és utódai, a Szeleukidák átfogó urbanizációs politikájukkal kívánták továbbfejleszteni az akkorra már hatalmassá növekedett birodalmukat, elsősorban Iránt. A tengerhez való kijutás fontossága miatt a Perzsa-öböl partján kilenc város létesült, köztük a mai, atomerőművéről is ismert Busher elődje, de a Qeshm-szigeten is kereskedelmi telepek épültek. A híres görög tudós, Ptolemaiosz írásai szerint Alexandriának vagy Araciának hívták ekkor. A Szeleukidák idején az Öbölben komoly flotta állomásozott, mellyel kelet felé Indiával, nyugat felé pedig a Vörös-tengerrel biztosították a kapcsolatot. A pártusok uralkodása idején a Perzsa-öböl a rómaiak uralta Mediterráneum és India közötti kereskedelem egyik legfontosabb útvonalává, a nagy Selyemút egyik fő szakaszává vált.

... az Iráni-felföld civilizációi már az i. e. 5. évezredben kereskedelmi kapcsolatban álltak a Perzsa-öböl menti népekkel.

VÁRAKOZÁS

Tankerek és szállítóhajók százai sorakoznak Qeshm-sziget és az iráni szárazföld között, várva arra, hogy megkapják a kikötési és kirakodási engedélyt Bandar-e Abbasban, az ország egyik legfontosabb tengeri kereskedelmi központjában (balra fent)

A középkorban Qeshm még jelentősebbé vált: a nagy földrajzi felfedezésekkel párhuzamosan a Föld szinte egészére kiterjedő tengeri kereskedelem kiemelkedő állomása lett.

A középkor pedig még jelentősebbé tette: a nagy földrajzi felfedezésekkel párhuzamosan a Föld szinte egészére kiterjedő tengeri kereskedelem kiemelkedő állomása lett. A 13. századi, Perzsián is átvezető, évekig tartó keleti utazása során Marco Polo is megfordult a Qeshm-szigeten. A 16. század elején a portugál gyarmatbirodalom az India felé vezető kereskedelmi út egyik stratégiai állomásaként és támaszpontjaként tekintett a térségre. Az újabb hódítók érkezését a helyi lakosság bizalmatlanul fogadta, ezért homokkőbe vájt barlangokba (pl. Khorbas-barlang) elbújva húzták meg magukat. Eközben a „nagy hódítóként” is ismert Afonso de Albuquerque vezetésével a portugálok számos

A JÖVŐ FÉNYEI

Az embargók feloldásának hála Irán ismét exportálhat kőolajat és földgázt a nemzetközi piacokra. A nagy fejlődésből pedig várhatóan Qeshm is komolyan ki fogja venni a részét (jobbira)

erődöt építettek a Qeshm- és a Hormuz szigeten, melyekkel ellenőrzésük alatt tartották a Távol-Kelet felé haladó és onnan érkező forgalmat. A még ma is több helyen látható erődromok által jelzett, közel egy évszázadig tartó portugál fennhatóságnak aztán a felemelkedő Szafavida-dinasztia vezette Újperzsa Birodalom vetett véget – nem mellékesen brit segítséggel. A 17. század elején – saját birodalmi céljaikat is szem előtt tartva – jócskán támogatták a hadiflotta nélküli I. Abbász sahot a portugálok elűzésében... William Baffin – híres angol hajós felfedező, az Északnyugati-átjáró sikeres kutatója, aki egyben a Perzsa-öböl feltárásán is dolgozott a Brit Kelet-indiai Társaság megbízásából – az egyik qeshm-szigeti portugál erőd ostrománál szenvedett komoly sérülést. A brit-perzsa győzelmet követően vált a sahról elnevezett Bandar-e Abbas („Abbász kikötője”) Irán és a Perzsa-öböl egyik legfontosabb kikötőjévé: napjainkban is hatalmas tankerek és szállítóhajók rakományát fogadja szerzte a világból.

A 17. századtól az 1979-es iráni iszlám forradalomig a Perzsa-öböl felett a britek uralkodtak. Eközben – a szomszédos Kish-szigetet leszámítva, melyet Mohammad Reza Pahlavi sah az akkori iráni gazdagok és hírességek üdülő- és szórakozóhelyévé varázsolt – a Perzsa-öböl többi szigete elvesztette addigi kiemelt gazdasági szerepét, teret adva újból a hagyományos halászkultúrának. A hadászati jelentőség azonban továbbra is megmaradt, sőt Qeshmhez egy komolyabb katonai-politikai incidens is kötődik. A már nyolc éve tartó, rendkívül véres iraki-iráni háború utolsó hónapjában, 1988. július 3-án a USS Vincennes rakétacirkáló máig tisztázatlan körülmények között a szigettől délre lelőtte az IranAir 655-ös járatát, 290 civil áldozat halálát okozva. Ma a sziget déli részén álló, a Forradalmi Gárda uralta hatalmas, tengeralattjárók fogadására is alkalmas haditengerészeti bázis, valamint a szomszédos Hormuz szigeti katonai támaszpont végzi a Perzsa-öböl kapujának számító, stratégiai fontosságú Hormuzi-szoros felügyeletét.

A hadászati jelentőség azonban továbbra is megmaradt, sőt Qeshmhez egy komolyabb katonai-politikai incidens is kötődik.

SZÍNES, SZÉLESVÁSZNŰ
A bandari lányok büszkén viselik öltözküket, mely – például az északi türkmén népcsoportok hagyományos viseletéhez hasonlóan – rendkívül színes és mintákban gazdag

PLÁZALÁZ
A Qeshm-szigetre épített bevásárlóközpontok a vásárolni imádó irániak millióit vonzzák évről évre. Pár napot eltöltve, árukkal teli csomagokkal repül haza mindenki

... egyedi arculatához egy kormányzati döntés vezetett: 1991-ben a Kish- és Chabahar-szigetekkel együtt a Qeshm-szigetet is Szabadkereskedelmi és Ipari Zónává alakították.

Kőolaj, shopping, csempészet

Újbóli gazdasági fellendüléséhez és a ma is tapasztalható egyedi arculatához alapvetően egy kormányzati döntés vezetett: 1991-ben a Kish- és Chabahar-szigetekkel együtt a Qeshm-szigetet is Szabadkereskedelmi és Ipari Zónává (Trade and Industrial Free Zone) alakították, azzal a szándékkal, hogy létrehozzák az Európa és a Távol-Kelet közötti legnagyobb vámmentes övezetet. Így a szigetre utazva nem is kell rendelkezniük iráni vízummal, és a repülőtéri ellenőrzés is csak formális. A Qeshm-sziget nagyobb városaiban pedig hatalmas látványterveken hirdetik a jövő nagy beruházásait (pl. hídépítés a szárazföldi háttér felé), és méretes plakátokon csábítják a külföldi befektetőket, akiknek – a kereskedelmen túl – az Irán hatalmas kőolaj- és földgáziparába való beruházás kínál jó lehetőségeket. A helyiek azonban pont a szárazföldi összeköttetés hiányát tartják a béke és nyugalom fő forrásának, és nem búslakodnak, hogy az áthidalás már hosszú évek óta csúszik...

Az utóbbi évtizedekben a sziget az iráni bevásárlóturizmus kedvenc helyszínévé vált. Évente több millióan repülnek ide a nagyvárosokból akár csak pár napra is, hogy a két nagyobb település – Qeshm City és Dargahan – hatalmas, a legkülönbébb árakkal tömött, világszínvonalú bevásárlóközpontjaiban a szárazföldi árakhoz képest sokkal olcsóbban vásárolhassanak. Nem véletlen, hogy a Teherán-Qeshm-vonalon naponta 4-5 repülőjárat is közlekedik, az állandó telt házat pedig a ruhákkal és mindennapi eszközökkel tömött bőröndök egész hadával hazatérő irániak biztosítják.

Mindemellett persze a csempészet is komoly tényező a sziget gazdasági életében. Helyi barátaim szerint a bevételek 30-40%-a az illegális kereskedelemről származik... A Dubajban – ruhával, hűtőszekrényekkel vagy épp klímaberendezésekkel – roskadásiig megrakott motorcsónakok az éj leple alatt, kevesebb mint 45 perc alatt érkeznek a Qeshm-szigetre. Nappal a sziget északi részén húzódo vadregényes,

különleges madárfajok által lakott Harra mangrovemocsaras erdőben bújtatják el csónakjait. Amint a Nap lenyugszik, újból kifutnak, s a Bandar-e Abbas és Bandar-e Lengeh melletti szárazföldi kirakodóhelyük felé veszik az irányt, hogy értékesítsék áruikat. Tavalyig az olajcsempészet is virágzott, de a kőolaj világpiaci árának drasztikus esésével az „üzletágat” átmenetileg fel kellett függeszteni, és az érintettek új termékekkel igyekeznek bővíteni portfóliójukat. A hozzávetőleg 100 ezres szigeten közvetlenül vagy közvetetten igen sokan részesülnek a csempészetből. És nemcsak az „árumozgató”, a rendőr, a parti őrség, hanem a széles körű helyi „kiszolgáltatószemélyzet” is. Ugyanis a nagy tervekkel és álmokkal, valamint a hangzatos kommunikációval ellentétben a dinamikus pörgő vámmentes gazdasági élet még nem olyan kiterjedt, hogy a helyi lakosság egésze részesüljön annak pénzügyi előnyeiből. Így a szegényebbek egyéb munkalehetőségek híján kénytelenek a csempészetre úgy tekinteni, mint fő bevételi forrásra...

A hozzávetőleg 100 ezres szigeten közvetlenül vagy közvetetten igen sokan részesülnek a csempészetből. És nemcsak az „árumozgató”...

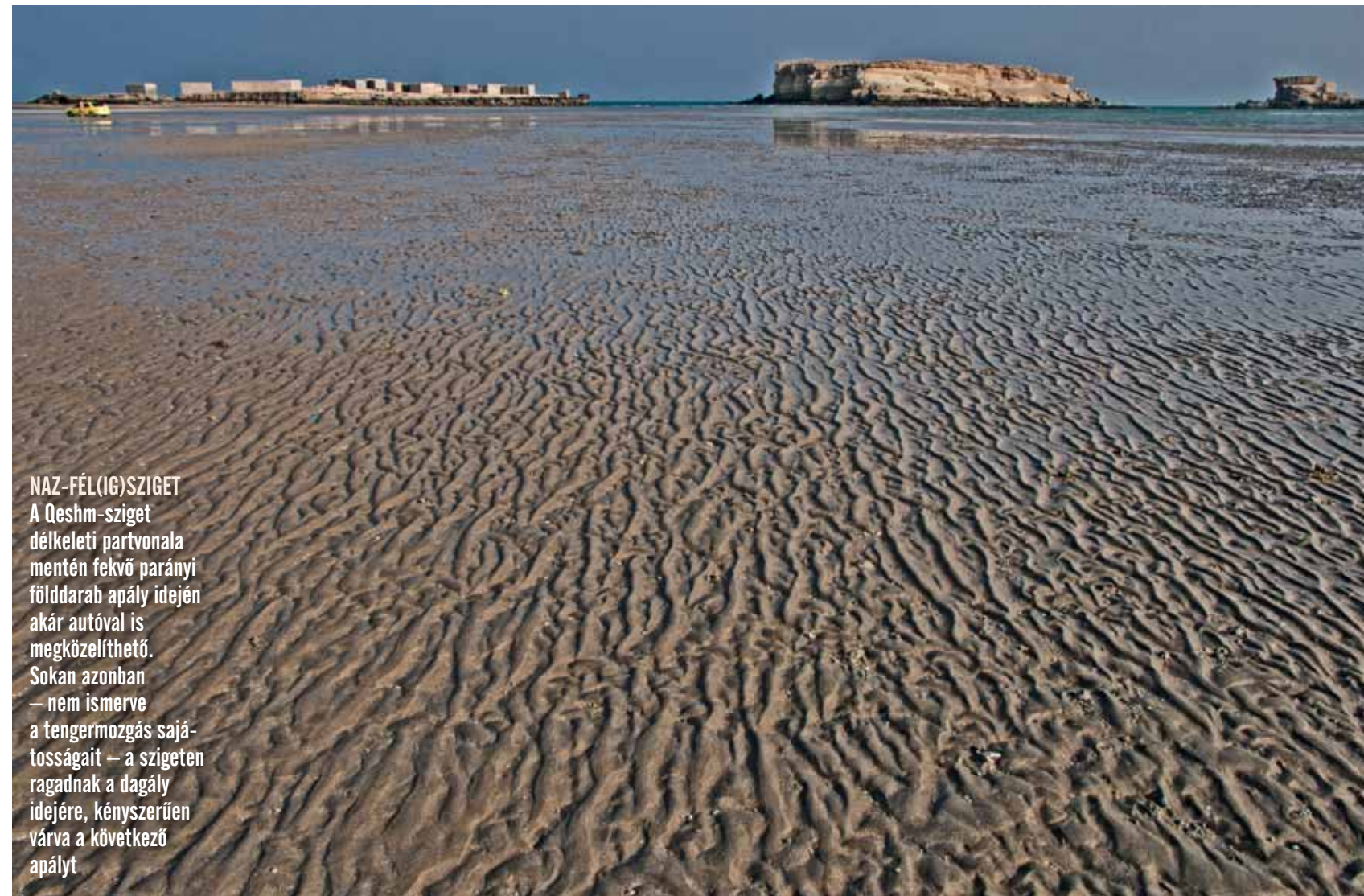
HAZATÉRŐBEN A „MUNKAHELYRŐL”
A Harra mangroveerdő sok szigetlakónak ad megélhetést: halászattal, turisták vízi kalauzolásával, a tevék eledeléül szolgáló növények gyűjtésével foglalkoznak (balra fent)

TERMÉSZETES AKVÁRIUM
A sziget körül számos különleges halfaj él. Védelmükre ma már kiemelt figyelmet fordítanak (balra lent)

Geoturizmus: szinte korlátlan lehetőségek

Az ománi és emírségi arabokhoz etnikailag legközelebb álló bandariak alkotta helyi lakosság számára a sziget természeti adottságaira és kulturális értékeire épülő turizmus jelenthet igazán kitörési lehetőséget.

2006 óta a Qeshm-sziget – Qeshm Island Geopark néven – az UNESCO Globális Geopark Hálózatának első iráni tagja. A tagsághoz két feltételnek kell teljesülnie. Egyrészt nemzetközi jelentőségű földtani örökséggel kell rendelkeznie. A sziget egészén a szél és a víz több évmilliós felszínformáló munkájának lélegzetelállító eredményeivel találkozhatunk. Az egyesült államokbeli Monument Valley híres sziklaformáit idéző Tandis-Ha-völgy, a zezugos, elképesztően látványos Chahkooh-kanyon, a Grand Canyon kicsinyített másának is tekinthető Csillagok völgye vagy éppen a Namakdan-barlang (a Föld legnagyobb sóbarlangja) mind-mind méltó helyet foglalnak el bolygónk legszebb természeti örökségei között. Ráadásul a turisták által még alig háborgatott sziget és az azt körbeölelő vizek – a rovaroktól a madarakon át az emlősöktől – számos különleges állatfajnak nyújtanak mende-

NAZ-FÉL(IG)SZIGET
A Qeshm-sziget délkeleti partvonalán mentén fekvő parányi földdarab apály idején akár autóval is megközelíthető. Sokan azonban – nem ismerve a tengermozgás sajátosságait – a szigeten ragadnak a dagály idejére, kényszerűen várva a következő apályt

AZ „IRÁNI GRAND CANYON”

A helyi legendák szerint a Csillagok völgye úgy keletkezett, hogy egy hatalmas csillag esett rá a faljukra, amely így elképesztően érdekes köformákat hozott létre.

A legendát természetesen a geológiai kutatások felülírták. Mindazonáltal a naplementekor narancssárgán-vörösesen izzó, kipreparált alakzatok joggal jelentik a Qeshm-szigeti Geopark egyik fő látványosságát

déket. A nemzetközi támogatással létrejött és fenntartott teknősfarmon a súlyosan veszélyeztetett közösségek cserepesteknősök születését is megfigyelhetjük. A fantasztikus biológiai diverzitás és a páratlan geológiai emlékek és a helyiek által kínált outdoor-lehetőségek a közeljövőben külföldiek ezreit vonzhatják ide. A belföldi turisták azonban már

felfedezték a sziget bevásárláson túl nyújtott különlegességét! A perzsa újév, No Ruz idején – kiszabadulva a nagyvárosok forgatagából – iráni családok ezrei érkeznek a szigetre pihenni, kirándulni, hajózáni. Shamoun, kiváló helyi túravezető barátom szavaival: „Ilyenkor a sziget is megsüllyed a sok iránitól.”

A FÖLDTUDÓSOK PARADICSOMÁBAN

Az impozáns Tandish-Ha-völgy a Qeshm-szigeti Geopark egyik legkülönlegesebb helyszíne. Hatalmas területen gyönyörködhetünk a víz és a szél felszínformáló munkájának elképesztő nyomaiban (jobbra)

A geopark-létnek van azonban egy másik összetevője is. A földtani örökséget felhasználva a fenntartható fejlődést és a helyi közösségeket, valamint azok kultúráját kell támogatni. Noha mindez még gyerekcipőben jár, a helyiek egyre nagyobb figyelmet szentelnek különleges kultúrájuk megőrzésére és terjesztésére. A más iráni népekhez viszonyítva észrevehetően sötétebb bőrű bandariaknak valójában az ország lakosságának mintegy 3%-át kitevő arabokat hívják. Az Öböl menti kikötőkben, Bushehr, Khuzesztán és Hormozgan tartományokban, azon belül is elsősorban a kikötői városokban (a perzsa bandar szó kikötőt jelent) laknak. Az iráni arabok a perzsa és arab nyelv keverékéből álló dialektust beszélnek, s míg Khuzesztán tartományban többnyire síita muszlimok, addig délkeletre – így a Qeshm-szigeten is – az iszlám szunnita ágához tartozók élnek. Tradicionális öltözetük is jócskán különbözik a szárazföld legtöbb népcsoportjától. Míg a férfiak a hagyományos, hosszú ujjú, hófehér tunikát (abba) viselik turbánnal a fejükön, a nők – különösen a fiatal lányok – színesebbnél színesebb ruhákat hordanak, gyakran kiegészítve a falvanként eltérő, kézzel készített maszkokkal.

Júniustól augusztusig európai ember számára elviselhetetlen a forróság és a magas páratartalom. Ilyenkor a helyiek is behúzódnak hűs házaikba, napi tevékenységüket és munkájukat a legfontosabbakra korlátozva. Szeptembertől azonban újból feléled a sziget, és a bandariak reménykednek, hogy a következő szezonban még több külföldi fogja felfedezni csodálatos és különleges szigetüket, a Perzsa-öböl ékkövét. ☺

ÉLŐ HAGYOMÁNYOK

A „Halászk napja” alkalmából a szigetlakók zenés-táncos műsor keretében adnak hálát a mögöttük álló évről, és kérnek égi segítséget a jövőbeni jó fogásokért

VÍZI ERDŐBEN

A sziget északi részén elterülő, kb. 400 km²-es Harra mangroveerdő komoly ökológiai fontosságú. Fő növénye, az Avicennia marina – amelyet a helyiek harrának neveznek – képes a sós vizet édesse átalakítani, illetve sok madár- és halfajnak is élőhelyet biztosít